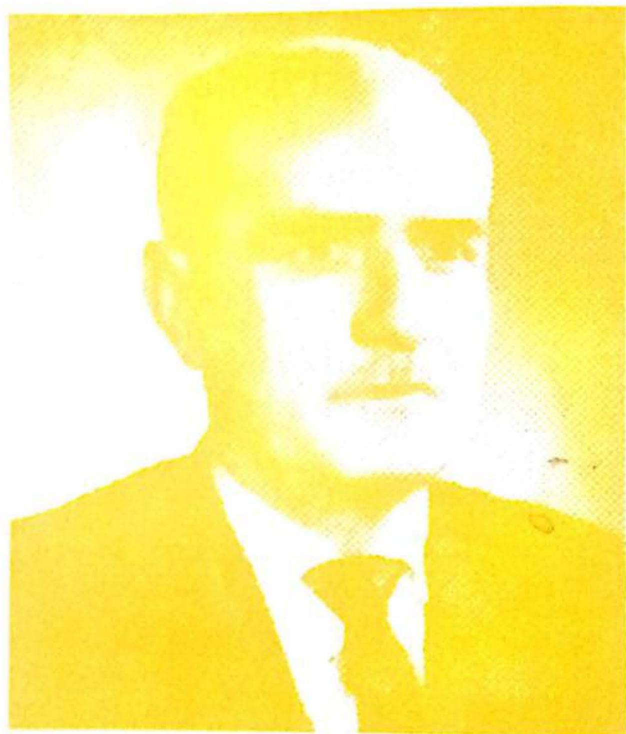
هۆنراوەکانم

نەجمەدین مەلا

١٩١٠ - ٣-١١-١٩٦٨

هۆنراوەکانم

نەجمەدینی حاجی مەلا رەسووڵ
(ن . ئاری)

١٩٦٩

وەزارەتی کاروباری شیمال یارمەتی ی چاپی داوە

لەچاپخانەی (دار الجاحظ) ـ لە بەغدا لە
چاپدراوە

پێشکەش بەو خوشك و برایانەی

دیلی لایان نەنگە وە تەوقی ئەشکێنن

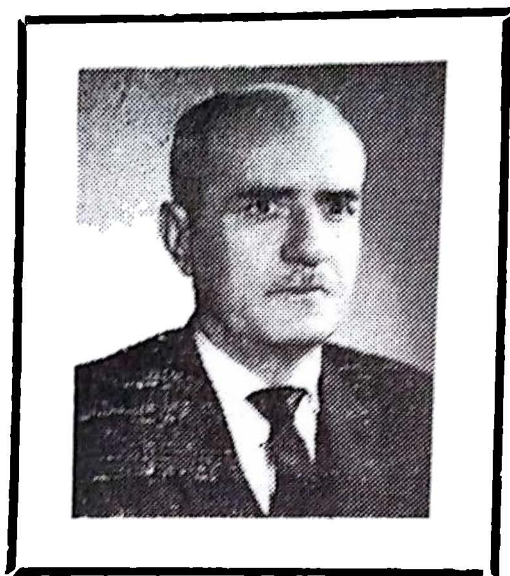
سکالایەك دەسا ئەی دڵ لەدەست دەوران

هەموو ئاواتەکانی تۆی لە ناخی گیاتتا خنکان

نەبوو ڕۆژێ بەکامی پیاوی مەرد چەرخی بسوڕێنێ

تەلارو کۆشك و ئامانجی هەزاران دانەڕوخێنێ

بۆ وێنەکەم

١٩١٠ – ٢–١١–١٩٦٨

وێنەم ببینن جارجار یادم کەن

دەستی هەژارێ بگرن شادم کەن

رێی چاکەگرتن پیشەی مەردانە

هەرچەندە بژیت دواییت نەمانە

سـۆزەیـەکی دەروون

١٩٣٨

جێم نی‌یە تیا بسرەوم خاکم بەسەر بێ لانە خۆم

بێ کەس و بێ یارو هاودەم بێ مەی و مەیخانە خۆم

یار ئەڵێن تۆراوە لێم دەڵێ کافری بتخانە خۆم

ئای بە روو زەردی هەڵهاتوی ئەم کەژو کێوانە خۆم

(وەی بە رسوایی لە کووچەی شاردا دێوانە خۆم

مستەحەقی تیرو تانەی ئاشناو بێگانە خۆم)(١)

لاقی دلداریم ئەمدا دوێنێ لە مەیدانا بە دڵ

هاتووچوی لای دولبەرم بوو زۆر بە تاسەو زۆر بە کوڵ.

هەروەکوو بولبول لە گولزارا ئەچوومە سەیری گووڵ

ئێستەکەیش بێکەس لە ساحەی عەشقدا بێیانە خۆم

وای بە رسوایی لە کووچەی شاردا دێوانە خۆم

مستەحەقی تیرو تانەی ئاشناو بێگانەخۆم.

هاتووچۆی بێترس‌و تانەی دوژمنم‌بوو ئەی‌برا

شووشەکەی دڵ ووردو خاش‌بوو بەردی جەوری لێدرا

هاودەمم ناڵەی دەروون‌بوو ئێستە وا دەنگی بڕا

دوور لە چاوی یاری شیرین سوحبەتی جانانە خۆم

وای بە رسوایی لە کووچەی شاردا دێوانە خۆم

مستەحەقی تیرو تانەی ئاشناو بێگانە خۆم

کەس لە رۆژانی ژیانا بێدڵو بێ لەیل نەبێ

وەك منی بێچارە هەرگیز وا دەروونی کەیل نەبێ

هەروەکوو مەجنوونی بێکەس وێڵی کۆچی لەیل نەبێ

ڕەنجی فەرهادیم بە با چوو قەیسي سەرگەردانە خۆم

وای بە ڕسوایی لە کووچەی شاردا دێوانە خۆم

موستەحەقی تیرو تانەی ئاشناو بێگانە خۆم

* * *

لە تویێی دەروونا جێگەیان دیارە

نەگبەتی و مەینەت غەم و پەژارە

ئەترسم بمرم ئەم هاوڕێیانە

بمێننەوە بێ لانەو بانە

---

(١) ئەم بەیتە لە تەخمیسی ئاری لەسەر هۆنراوی تایـــــەر بەگەوە وەرگیراوە . نیوەی یەکەمی هۆنراوی ئاری یە بـــــەلام ووشەی نەخشانە لیرەدا کراوە بە دیوانە . نیوەی دووەم هۆنراوی تاهیر بەگە .

پێنج‌خشتەکی لەســەر هۆنراوەیەکی

((هــەردی))

ئەزانی گیانەکەم بۆچی شپرزەو مات‌و داماوم

بەدەس دەورانەوە هێندەی نەماوە بیربچێ ناوم

لە دەس داغی نەمامی جوانی دڵداری نەڕسکاوم

بەسەرسامی لەسەر لوتکەی بڵندی گەنجی وەستاوم

شریتی عومری رابوردوو وەکوو خەو دێتە بەرچاوم

که تێبینی ئەکەم لەم ژینە تاڵەی دوور لە شادیمە

سەراپا مەینەت و بێیارو هاورێ و کاتەسەختیمە

لەبەرچی هاتمە دنیا ، بۆ سزای ئەم ژینە ، بۆچیمە

شریتی چی سەراپا سەرگوزەشتەی نائومێدیمە

فلیمی پڕ لە ناسۆری هەرەس هێناوی لاویمە

پەرێشانە دڵەی زارم بە جارێ وا پەشێواوە

بەسەد دەردو سزاو خولیا وەها ئاڵۆزو ئاڵاوە

لە ڕۆژی سەرنویشت چارەی منیش بەم جۆرە نوسراوە

تروسکەی تیا بەدی ناکەم سەرنجم هێندە لێداوە

لە تاپۆی نامرادیم و غەم و ناسۆری بەولاوە

ئەگەر نەشتەر لە جەرگم دەی هەمووی هەر زۆخو زوخاوە

بەموژگانی ڕەشی ئەو دولبەرە بێڕەحمە پێکراوە

کەلێتێکی نیێە بێزام ئەلێی پێژنگە پێژراوە

ئەوەی یەك زەڕە ڕووناکی بدا بەم ژینە شێواوە

دلێکی پڕ لە ئاهەنگ‌بوو کە ئێستا پاکی ڕووخاوە

لەتافی لاویا بووم‌و دلێکی ڕوون‌و جوانم بوو

لە بەزم‌و کۆڕو ئاهەنگا چرای ڕێکوڕەوانم بوو

لە ڕۆژانی لەمەوبەرما کە هۆی تین‌و تەکانم بوو

بەلێ ئەوسا دلێکم بوو کە سەرچاوەی ژیانم بوو

دلێ مەلبەندی ئاوات‌و تەوژم‌و تینی گیانم بوو

دڵێکم بوو هەموو کاتێ لە بەزمو دوور لە پەستی بوو

لە ناو کۆڕی رەفیقانا بە کامو دوور لە سستی بوو

لە ڕاستی شۆخو چاو مەستان هەمیشە پڕ لە هەستی بوو

دلێ گولزاری دلداری بەهەشتی خۆشەویستی بوو

وەکوو بوتخانە مەیدانی بوتی جوانی پەرستی بوو

لە بەزمو ڕەزمی دلداری لە خۆشیو پێکەنینا بوو

بەلام بۆ یارمەتی داماو لە جۆشو ڕاپەڕینا بوو

لە کاتی نالەیی داماو لە گریانو گرینا بوو

لەگەڵ هاوارو گریانی هەژارانا لە شینا بوو

لەگەڵ نالەی هەژارانا لە خورپەو ڕاچەنینا بوو .

شین بۆ دوو کوڕە ڕۆیشتوەکـەم

ئازادو نەوزاد دوو کۆرپەی جوانم

رۆشن کەرەوەی ڕێگەی ژیانم

هیوام بوو ئازاد ببێ بە دوکتۆر

لێی هەڵکا بازووی قوەتی پڕ زۆر

نەخۆشی وولات بدۆزێتەوە

تیماری بکا بیووژێتەوە

نەوزاد لە حقوق بۆم بێتەدەرێ

تۆلەی چەند ساڵەی وولات وەرگرێ

جا بێنە مەیدان باوكو كوڕانی

وولات پێش بخەن بۆ كامەرانی

ئاڵاو بەیداخی یەكێتی هەڵكەن

دوژمن لە خاكی كوردان بەدەركەن

هەنگاو هەڵبێنن بۆ ساحەی ژیان

قورسایی وولات بخەنە سەرشان

ئەنمك دەك كوێر بێت جەرگت سووتانم

خانوو تەلاری هیوات رووخانم

كوێرت كردەوە شەقامی ژینم

لێت بێزار كردم گیانی شیرینم

ئازادو نەوزاد چوونە گۆڕستان

منت هێشتەوە بۆ كێشەی ژیان

١٩٣٦

نیشتمانی

ساقی یده پێم سا جامێ شەراب
وەك لێوی ئازیز شیرین‌و نایاب

بەزمێ ببەستین خەسرەوانە بێ
هۆش دەبا بڕوا پیاو دێوانە بێ

با تۆزێ کەللەم بێ‌هۆش‌و گۆش‌بێ
لە دەردی دەوران هەندێ بێ‌هۆش بێ

دەرکی ئازاری ئەم‌و ئەو نەکەی
پەژارەی دنیا بەسە هەتاکەی

تاکەی زیللەت‌و سووکی‌و ڕسوایی
تاکەی خزمەتی خەڵك بە خۆڕایی

تاکەی خۆخۆری‌و چاو لە پێ بڕین
پەردەی غیرەت‌و حەیا دادڕین

تاکەی وولاتم بۆ ئەم‌و ئەو بێ
منیش لەسەر دار پیشەم وەك کەو بێ

ئاری پێشرەوە لە رێگەی وولات
بۆ وولات گیانی ئەکا بە خەلات

کەربەلا : ١٩٤٢

* * *

بـــهـــاری

سروشت کاتێ لە بەهارا
لە دەشتو شاخو کۆسارا

چیمەن تازەو سەوزو جوانە
ڕازاوەی دەستی یەزدانە

گوڵێ ڕەنگاو ڕەنگی گوڵزار
بە چەپك ئەبرێتە بازار

دیمەنی جوانی کوردستان
جوانێتی خۆی ئەکا پەخشان

لەهەر کانیو شیوو دەرێ
فوارەی ئاو دێتە دەرێ

وورشەوورشی گیاو گوڵاڵە
بۆنی ئەڕوا وەك هەڵاڵە

کاتێ ئەڵێن خوێن جمانــــە
سەرەتای بەهاری جوانە

ئەوسا هەموو دێهاتیەکان
بەجێدێلن خانەی زستان

خۆیانو مەڕو ماڵاتیان
ڕووئەکەنە پێدەشتی جوان

چەند خۆشە تۆیش لەگەڵ دلدار
دوور لە بێگانەو لە ئەغیار

بێهۆش لە دەردی دەوران بی
لەگەڵ دلدار کامەران بی

ئەمامی ئاوات بنێژی
ڕازی دەروونت هەڵڕێژی

* * *

دلداری

که ئەو جوانە بە عینوانە بە ناز چاوانی هەڵدێنێ
ڕەگ‌و ڕیشەی دڵەی زارم بە جارێ دائەلەرزێنێ

لە توێی دەسماڵ‌و سوخمەی ئاڵ دوو لیمۆی کاڵ کە دیاری‌دا
ئەبێ گیرۆدەیی جوانی هەتا ماوە بناڵێنێ

لە بۆنی خۆشی ئەو یارە ئەگەر هەندێ بچێ بۆ چین
ڕەواجی عەتری ئەشکێ هیچ بەهاو نرخێکی نامێنێ

چ خۆشە ئەو سەعاتەی وا کە ئەو شۆخە تەنەزول کا
بە خوێنی جەرگ‌و دڵ سەرپەنجەکانی بنەخشێنێ

دەوران

چاوی سەرسامی ئەگێڕم من لە دنیای بێ بەها
ئەمدی کاتێ روو نەچەرخێنێ لە پیاوی با وەفا

رووی لە نامەردە هەمیشە ڕاست بە ئاواتی ئەوان
چەرخی پشتی هەر لە مەردان ڕوو لە نامەردان ئەکا

جێیە ئاوادارە کەچی پارچە زەمینێکی نییە
جێی زەوی و زار ماوە نابینن کە ئاو ڕووی تێبکا

وا مەزانە چەرخی تۆیش هەروا ئەمێنێ تا ئەبەد
باش بزانە چەرخی تۆیش کاتێ ئەبینی تێکشکا

ڕۆژی مەردانیش لەپێشەو کاتی دێ
هەر بزانە ئابڕووی نامەرد تکا .

کۆمەلایەتی

لووتی قولنـدم بەکـــارە

ڕیشەکێشـــی زۆردارە

لـــە کاوە یادگـــارە

کرێکارم کرێکار

بـــە لووتی گاسن‌و بێلم

نەوەو بەیار ئەکێلــــــم

بـــە ڕەنجی‌شان‌و قۆلم

من جوتیارم من جوتیـــار

بەسەرمای سەختی زستان

بـــــەفر بێ وەیـــا باران

ئیش ئەکەم بەبێ ووچـــان

بۆ یارمـــــەتی نیشتمان

هـــــاوین ئارەق ئەڕێژم
سەرماو گەرمـــا ئەچێژم

دارو دەرخت ئـــــەنێژم
لــــە زەوی‌و زاری لێژم

سەربەرز ئەژیم تا مــــاوم
لەم رێیە گـــەر کوژراوم

من بە کـــــورد ناونراوم
میوان بێتـــــە سەرچاوم

کرێکارم
کرێکار

دڵداری

گیانە نووسیبوت ئاواتمت دوورە
هەندێ بەزەیی ، من ڕەنگم سوورە

ئەزانی گیانە ڕەنگ سوورییەکەی من
هەر لە بەیانی تا کاتی نووستن

فرمێسک ئەڕیژم لە دوودیدەی زار
بە تاڤگەو بە خوڕ وا دێ سەرەو خوار

بڕۆ سەر (دەجلە) و تۆ سەبرێ بگرە
سەلامی منی تۆ لێ وەربگرە

هەر کاتێ کە دیت (دەجلە) هەستاوە
بەغدا بە جارێ وا خرۆشاوە

بزانە ئەوە فرمێسکی منـــە
لە دووریت ئازیز جەرگم کونکونە

مەرجی پەیمانم بەکوڵو بە دڵ
مەرج بێ پەیمانم بەرم بۆ ژێرگڵ

ئەو مەرجە کەوا لەگەڵ تۆ بەستم
کاتێ کە دەستت نایەناو دەستم

ئەو دڵە ئیتر بۆ کەس لێ نادا
پەیمان نەشکێنە مەرجی تێک نادا

* * *

نیشتمانی

ووڵات لاوانت ووریا بۆتەوە
بۆ تۆ هەوڵ ئەدەن بە دڵو بەگیان

مێشک صەد سوپاس رووناک بۆتەوە
هەنگاو هەڵدێنن بۆ ساحەی ژیان

هیوا پەیداکە هێزت بێتە بەر
تۆوی یەکێتی وادا ئەچێنن

ئاویشی ئەدەن بە خوێنی جگەر
ڕیشەی نەزانی لە بن دەردێنن

دەست لەناو دەسا گەل گەلو پۆل پۆل
سوور ئەبێ گوولی یەکێتیو کوردان

ئاواتو ئامانج وا ئەدا شەپۆل
بەکامی یارو کوێری ڕەقیبان

شەماڵ تۆش وەرە دەردی دەروونمان
خاوێنو فێنك بەسەر شاخانا

بگەیەنە لای هەموو نیشتمان
تێپەڕکە بەسەر مێرگو گوولانا

ئینجا بڕۆرە خزمەت پێشەوا
یەکێتی ئێمەی عەرزو پێشکەش کە

لەسەر ئەو هەوڵو ئێمەش جانفیدا
بێ پەروا لە خۆو ئەغیار ئەندێشکە

پێی بڵێ ئەوا جەژنی نەورۆزە
بەکامی ئێمەو کوێری دوژمنان

ئاگری بەرزمان بە گڕو سۆزە
وا پیرۆز بایی ئەکەم پێشکەشتان

دایکی نیشـــــــتمان

دیـان زایەڵەی دەروونی پڕ جۆش

بێ پەروا لە پڕ لێم هاتە خرۆش

بەتیژو توندی پێی ووتم بێهۆش

تاکەی سەفاهەت شەراب ئەکەی نۆش

وەتەن وا ئەڵێ کووانی لاوانم

کوانی کەوکبەبەی شاسوارانم

عەسری بیستەمە کوانی ژیانم

ببینن حاڵی گشت کوردستانم

رەبی شیرەکەم حرام بێ پێتان

گەر تێنەکۆشن بە دڵو بەگیان

بۆ سەرکەوتنی هەموو نیشتمان

صنعەتو خوێندن نەبێ بە خوتان

بیستم پەندەکەت دایکی شیرینم

گەر لە گوێی نەگرم خۆشی لەبینم

١٩٣٥

بـــه بۆنەی «نـــەورۆزە» وە

ساقی سا تووبی خوا هیچ رامەوەستە تابەیان
یەك لەسەریەك پیالە تێکە دەنگی بەرزبێ با کەمان

پیالە پڕکە مەی بگێڕە کەللە با بێنێتە جۆش
با نەوای تار نالەیی نەی با لە عوود هەستێ خرۆش

نەی نەوای تۆ هاودەمی نالەی دلان
هاودەمی باغ‌و چەمەن دلدارو پۆلی بولبولان

هاودەمم نەی کوا نەواکەت مەرهەمی زامی دلان
دل ئەوەستێنی لە خورپە ڕاچەنین یاخۆ کولان

دامرێنی کڵپەو کوڵ هاودەمی تەنیای منی

بۆ غەم‌و دەردو پەژارە لابەری سەودای منی

نەی نەوای تۆ بو ڕەواجی بەزمی خۆشی (خسرو)ی

سەروو عەرعەر ناعیلاجن سەربکەن بۆ تۆ نەوی

بەزمی دیلانی بگێڕن زەمزمەو ئاوازی نەی

با خەجەڵکا بەزمەکانی دەوری خەسرەو یاخو کەی

با لە کەللە هۆشت بڕاو دەرکی ئازارت نەبێ

ئەم هەموو نەنگە ئەبینیت‌و کەچی چارت نەبێ

با سرەوتێکی هەبێ ئەم گیانی چەوساوەم ئیتر

با لە گوێم ببڕێ قسەو باسی براکوشتن چ‌تر

باسەکەت وەرگێڕە ئاری دەردت تیماری نیە
دوژمنت گەر بتکوژێ ناسۆرو ئازاری نیە

داخەکەم ئیستا براتە خوێنەکەت ئەخواتەوە
کردەوەی بەرزو بڵندی شورشت ئەشواتەوە

ژینی تاڵم پڕ لە ژەهرە دوور لە یارو شادییە
جەژنە جەژنی کوردە نەورۆزە ئەوا ئازادییە

گەل بە جارێ چین نەمێنی جەژنی ڕزگاری بکەین
روو بکەینە گردی یارەو شوێنی خۆ دیاری بکەین

بەسیە ئیتر ئەی برای کورد بۆچی بیرو هۆش‌و گیان
بۆچی گشتی بەخت نەکەین بۆ کوردو ڕێگەی نیشتمان

دوودلی لادەین هەموو دەستئەخەینە ئاودەست وەك برا

هیچ نەماوە هۆزو تیرە گشتی وا مافی درا

هەرکەسێ وا تێئەکۆشێ پڕ بەدەم هاوار ئەکا

بۆ وولاتی تێئەکۆشێو زامی خۆی تیمار ئەکا

ئێمە کەمتر نین لە هیچهۆزێکو تیرەی سەرزەوی

بۆچی یەك نەگرین بکەین گەردنی گەردون نەوی

* * *

خۆشەویستی وولات

لە هێلانەی دڵا تووی ڕواوە
ڕەگ و ڕیشەی لە گشت گیانا بڵاوە

لە قوولی توێی دەروون و ناخی گیانم
بە جۆرێ بنج و بێخی داکوتاوە

کەوا ئەو توێی دەروون و ناخی گیانە
ئیتر جێگەی شتی کەی تیا نەماوە

ئەویش بەرزی و سەرئەفرازی وولاتە
کە چەن هەوڵ و خەباتی بۆ دراوە

لە ڕێی ئازادی یا ئەم کوردە مەردە
هەزاران خوێنی لاوانی ڕژاوە

هەموو بەردێ بە خوێنی خۆی و دوژمن
چیاو دەشتی ئەڵێی گوڵ گوڵ کراوە

بە هەرلادا ئەڕۆی جوانێ ئەبینی
لە هەر لایەك شەهیدێ نێژراوە

هەزاران قارەمانانی گەلی کورد
بە نامەردی لە گێدارە دراوە

لە ئاگری‌داغ لە زمناکۆ لە ئەزمر
وەکوو تارا بە خۆین سوور هەلگەڕاوە

هەموو ناکۆکی‌یە وا تاکو ئیستا
بە دیلی ماوە مافیش خوراوە

خوا ، ناکۆکی ئەم هۆزە هەتا کەی
بەسە ئیتر هەتا ڕێی چارە ماوە

ئیتر ئاری لە ڕێگەی ئاوو خاکی
ئەبێ سەر دابنێی ڕێگەی نەماوە

شـــەهیـــدی ئـــەوین[1]

بە پێستی سك هەڵت گرتومو ڕەنجی ساڵەهای ساڵە
بە مەمكو كۆشي گەرمت شەو نەنوستن تۆ لە ئەم ماڵە
لە ڕاستی خۆشەویستیو ئەركو ئازارت زمان لاڵە

ئەوا جێت دێلم ئەی دایە بە عومری بیستویەك ساڵە
لە بێخو ڕیشە دەرهاتم وەكوو لاڵەو گوڵی ژاڵە

كە هاتمە دەر لە ناو جەرگو هەناوت زەڕنەقوتەی قووت
لە باوەش بەختیاریو خۆشەویستی تۆ زمان پشكووت
لە ڕۆژێ چاوم هەڵهێنا ئەوین فێربووم لە ڕۆژێ ڕووت

لەسەر تابووتەكەم تو خوا بڕێژە ئەشكی وەك زمڕووت[2]
بگاتە لای خوا ئاهو هەناسەو گریەتو ناڵە

---

(١) پێنج خشتەکی لەسەر هۆنراوە یەکی « ئەخۆل »
(٢) یاقووت

فوارەی خوێنی زامانو برینم دایەگیان نەسڕی
مەلێ ڕەنجی بە فیڕۆ دامقسەی بەدکار لە گوێ نەگری
گولی ڕازاوە هەر کاتێ لەسەر گۆڕم نەکەی ببڕی

بە دەنگی بەرزو ناڵەی دڵ توێن بەم جۆرە بۆم بگری
کوڕم ڕۆ ڕۆڵەکەم ڕۆیە شەهیدە کفنەکەی ئاڵە

لە دوام جێماوە دلدارێ دەخیلم پێم بکە بڕوا
بە چاوان تۆ مودارای کە بە یادی من ئەتووبی خوا
هەموو کاتێ بچۆ بۆ لای مەهێڵە ئەو خەفەت بخوا

ئەوا من خۆم بەجێمهێشتن بەڵام ئەی دایەگیان توخوا
فیراقی من لە دڵ دەرکەن خەفەت زۆر ناخۆش و تاڵە

لە دوام جێماوە جوانێ نەونەمامێ شۆخێ دلداری
لە دوایی (ڕۆیشتن) یشم تۆ ئەتوانی بۆم بکەی چارێ
لە گۆڕیشا لەسەر سنگمی فرێدەی ئەرکو ئازارێ

ئەگەر من خۆشەویستت بووم بە یادی من هەموو جارێ
بچۆ لای دولبەرم ماچکە لە جێی من ئەو دەمو خاڵە

چ تیریێ بوو خوایە وا لە ناکاوا لە جەرگی دام
ئەوێنی ئاگرین‌و جوانی ئەو یارە لە دەستی دام
ژیان تاڵ بوو لەلام‌و گیانی ئازیز بوو لە کیسی‌دام

ئەگەر چی جەورو قەهری ئەو بوە قاتل بە کوشتنی دام
بەلاّم زینهار دەخیلت بم دلی مەشکێنە مندالە

مەبن دلگیر بە لاوی‌و نەوجەوانی من کەوا ڕۆییم
بە دوای سەرمەشقی مەجنونا وەکو فەرهاد ئەوا ڕۆییم
لەناو دارانی ئەم چەرخە ئەبەن ناوم کەوا ڕۆییم

مەڵێن دێوانە بوو خۆی کوشت لە ڕێی عەشقا کەوا ڕۆییم
لەسەر مەیتم بکەن شینم شەهیدم کفنەکەم باڵە

وێـــژەی دلداری

وا تەوژمو تاڤگەیی فرمێسکی چاوم هاتەخوار
مالی سەبری ڕارفاندو حەقیەتی نەگرێ قەرار

ێونیگاهێکی بە عیشوە سەبرو هۆشی لێ بڕیم
دین‌و ئیمانی لەگەڵدا بردو خۆی کردی فیرار

قازی‌و موفتی ، مەلاو دەروێش‌و شێخی قادری
سونی‌و سالك لە خەلوە دێنەدەر وەك شێت‌و هار

دڵڕفێنە ، سەف شکێنە دلبەرەی قەد عەرعەرە
ماە جەبینە ، نازەنینە ، زۆر بە تە مکین‌وویقار

سەرگەلی عێلاتی کوردە شۆخی رۆم‌و ئەرمەنە
ئافەتی جان‌و دلە کاتێ لە سەردا دێتە خوار

ئاری دولبەر شاهیدە بۆ شیعرەکانت ناسکن
وەرگرە حەقت بە ماچی خاڵی لێوی گوڵ‌بەهار

نیشـــــــــتمانی

ئەگەر داگیرکەر نەدا لە باڵم
بە فیڕۆی نەدا ڕەنجی چەند ساڵم

نەی باتە دەرێ گشت کشتوکاڵم
لەبەر هەژاری بۆچی ئەناڵم

ئەگەر داگیرکەر وازم لێبێنێ
چەواشەم نەکات نەم شلەژێنێ

شیرازەی ڕێکیم نە ئاڵۆزێنێ
هەژارم بۆچی بێئیش ئەمێنێ

ئەگەر داگیرکەر لابا کابووسی
فێڵو فەرەجی دەزگای جاسوسی

خوێنم ئەمژی ئەو بە ئەفسوسی
بۆچی وا ئەژیم من بە مەئیوسی

کانی وولاتم داگیرکراوە
ئالاّی رزگاریم لێ وونکراوە

دەرگای سەربەستیم لێداخراوە
لە ژیر تیشکی ڕۆژ جێگام نەماوە

یاخوا داگیرکەر داگیرکراو بێ
ڕستی ئەسیری لە ملکراو بێ

هەر وەکوو ئێمە پرتو بلاّو بێ
بەتیری دەوران جەرگ بڕاوبێ

هەتابزانی دەردی ئەسیری
هیچ نەزانینو دیلی ، فەقیری

بچینە جەرگت پێگانو تیری
هەتاکو ماوی دوور بی لە ژیری

فەلسەفی

سروشت دروستی کردووم لە خاك
ژیام سەردەمێ لە دنیای ڕووناك

هیچ پەروام نی‌یە دادگایی ڕاستی
چاکەو خراپەم بە جووتو بە تاك

بێتە ژمارەو داوام لێ بکەن
کردەوەکانم لە خراپەو چاك

پرسم پێ نەکرا کە دروستکرام
بۆیە ناترسم جواب ئەدەم بێباك

دروستکراوم لەم خاكو خۆڵە
ئەگەڕێمەوە بۆ خۆڵو بۆ خاك

کەی فامی ئێمە دەرکی تۆ ئەکا
خوام ناسیوە بە بێ وێنەو تاك

کەی فامی ئێمە دەرکی تۆ ئەکا
خوای بە تواناو بێ جێگە و وپاك

بــۆ تــەرزە

تەرزەی داتەزێن لە هیچ نەکردوو
وەی [illegible]ەی بەهار چرۆی دار بردوو

دوژمنی میوە چرۆو گوڵو دار
گێرەشێوێنی سەیرانو بەهار

هەردانەیەکت ئەیدا لە گوڵێ
گەڵا ئەوەرێو ئەشکێنێ چڵێ

خەزاڵی بەهار دوژمنی گوڵان
پیتو بەرەکەت بردوو بە تاڵان

خەڵەو دەغڵو دان هەموو ئەشکێنی
یەك بە سەریەکا دائەڕزێنی

کە هیچ باشیت تۆ تیا نەخولقاوە
نازانم سروشت تۆی بۆ داناوە

لەگەڵ هەوادا کردووتە پەیمان
یەکتان گرتوە هەردوو لە ئاسمان

دڵۆپە ئاوێ ئەبێ بە باران
هۆی بوژانەوەی خەڵەو دەغڵ و دان

بیکەن بە تەرزە تەرزەی دڵتەزێن
ڕەنجی هەژاران تێك وپێك شکێن

لە خوام داوایە نەتبینم بە چاو
هەر لە بەرزیدا بیتەوە بە ئاو

ئیتر نەتبینم ببی بە تەرزە
لقی گوڵاڵە بێنیتە لەرزە

دوای مــــردن

خۆزگه ئەمزانی لە دوای مردنم
دوای تاتەشۆرو گۆڕو کفنم

کاتێ سپێرام بەگۆڕو بە خاك
کە جێیان هێشتم بە دیدەی نمناك

تەنیا مامەوە لە گۆڕی تەنگا
لە گۆڕی کش‌ومات‌و بێدەنگا

تەرمی بێگیانم لە ژێری بەردا
لەو جێ سامناکەی سەختی‌و سەردا

کەمارو مێروو بەرەو تەرمەکەم
هێرش ئەهێنن گۆشت‌و چەرمەکەم

ئەبێتە خۆراك بۆ ئەو شتانە
گۆشتم نامێنێ‌و تورەی ئێسقانە

له کاسەی سەرا مێشکا نامێنێ
جا وردە وردە ئێسکیش ئەشکێنێ

گشت ئەبێ بە خاک ئەو بەژنە جوانە
گۆڕ بۆ جانەوەر ئەبێتە لانە

گۆڕیش نامێنێو شوێنی نامێنێ
لافاو ڕاپێچی ئەکا بۆ شوێنێ

بەڵام گیانەکەم بەرەو کوێ ئەڕوا
برا بزانەو تۆ بکە بڕوا

هەر گیانە ئەڕوا بۆ لای کردگار
کردەوەکانت کراوە تۆمار

چاکەو خراپە هەمووی نوسراوە
شتێک هەیە کە حسابێ ناوە

کردەوەکانت یەک یەک تەرازوو
دادگایی ڕاستی ئەیکێشێ زۆر زوو

خۆزگە ئەمزانی کردەوەکانم
ئەبێتە سەربار باری گرانم

یاخود تاوانم جوان ئەشواتەوە
دەردو ئازارم بیرئەباتەوە

لەریزی چاکان جێی ئەبێتەوە
پشوویەك ئەداو ئەحەسێتەوە

خۆزگە بەوانەی لەم دنیا دوونە
لاپەرەی ژینیان بێ گەردو روونە

توێشوو ئەبێرن یارمەتی هەژار
کردەوەی جوانیان کردوە بە کردار

کاتێ ئەگەیتە ئاخر هەناسە
بۆ هیچ شتێیەك ناتمێنێ تاسە

❋ ❋ ❋

نیمە پەروا بۆ ژمارە زۆری تاوانکردنم
پشتیوانم ئەلفو لامو هێیە کاتی مردنم

چونکە دەستکردی دەستی خۆیم ئیتر پێویست نییە
بیری وا کەم بۆ بەهەشت یاخۆ جەهەنەم بردنم

فەلسەفی

ڕۆژێ لە ڕۆژان دیم کاسە سەرێ
لە گۆڕێکی کۆن هاتبوە دەرێ

موچڕکێکی سەخت لەشی داگرتم
بیرکردنەوە لەوێ ڕای گرتم

ئەم کاسە سەرە ڕۆژێ لە ڕۆژان
خاوەن بیرو هۆش لە چەرخو دەوران

ئاخۆ چلاوێ چکچە جوانێ
یا پیر یا جەوان چەرخو دەورانێ

ئەو مێشکەی لە ناو ئەو کاسە سەرە
پڕ هیوا ئاوات کام دەورو بەرە

ئەم خاکەی کەوا بە سەریا ئەڕۆین
دڵی کام جوانەو هی کام جێگەو شوێن

دوا ڕۆژێ ئیمەیش بە ڕاستی وایە
بۆ دڵ خۆش بکەین ئا بەم دنیایە

گەیشتن بە یەك

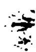
فەرەح بارانو گوڵ پەخشانە ئیمشەو
نزیکی هاتنی یارانە ئیمشەو

زرەی بازن لەقۆڵە وا لە دوور هات
نیساری مەقدەمی هەر جانە ئیمشەو

ئەمە ئەو وەعدەیە ئەو ڕۆژە فەرمووی
خەڵاتمان ماچی دوو لێوانە ئیمشەو

بە دوو دیدەی نیگاری تۆ عەزیزم
ڕەقیب گەر بێتە ئەم دەرگانە ئیمشەو

دەمێکە تەفرو توونای دەستی ئەو بوین
مەبە عاجز بەشی لێدانە ئیمشەو

ئـــازادی هـــۆز

تیشکی ڕۆژو هەوای شەماڵ
چریکەی مەل دەنگی شمشاڵ

جێگەت باغو مێرگو گوڵ بێ
کۆشکو تەلارو سەرچڵ بێ

کۆشکت روونو چراخان بێ
ڕەنگاوڕەنگو خۆشو جوانبێ

لەسەر تەختی سەرداری بی
لە هەموو دنیا دیاری بی

پارە لەلات وەکوو خۆڵ بێ
هەموو شتێ لەلات مۆڵ بێ

لە هیچ شتێ کەمت نەبێ
هەرچی پێویستیت بێ هەبێ

ئەگەر هۆزت ئازاد نەبێ
بە سەربەستی دلشاد نەبێ

تۆ ناگـــەیتە بەختیـــاری
پەژارەت هەیە ناچاری

سـکالا

سکاڵات بۆ بکەم گیانە کە تۆ ساڵاری جوانانی
نیە وێنەت بەڕاستی هەروەکوو لەعلی بەدەخشانی

وەکوو دڕکێ ئەبینم خۆم بە بێ نرخی لە دەوری گوڵ
بەشی سووتانە دڕکوداڵ لە دەوری ڕووی درەخشانی

وەکوو پەروانە سووتانە بەشی دڵ چونکە نازانێ
لەلای ئەو دولبەرە یەکسانە مانی یاخو فەوتانی

هەزاران دڵ گرفتارە بە داوی پەرچەمی چینی
هەمووی بەندە بە مووی تاتا بە ئەگریجەی پەرێشانی

ئەوەند مەغرور جوانی خۆیەتی هەڵبەتە نازانێ
ژمارە چەندە کوژراوان بە ئەبرۆوتیری موژگانی

بەلام گیانە بە جوانی خۆت مەنازە کاتی پیریت دێ
ئیتر ئەو کاتە داد نادا پەرێشانیو پەشیمانی

منیش چارەی دلی خۆم باش ئەکەم گیانە وەکوو بولبول
کە هەر ڕۆژی لە باغێ بۆن ئەکەم گولزارو ڕێحانی

لەسەر ئایینی پەروانە ئەکەم پەرواز لە دەوری تۆ
ئەچم بۆ لای گولێ دلدار کە بۆنی کەم بە ئاسانی

وەرە ئاری ئەوا ژیوانە دولبەر خۆی بەلێنیدا
سەری سەودا زەدەك دانێ بە هێواشی لەسەر ڕانی

سکالات گوێ گرێ دەردی دەروونی خۆتی بۆ دەرخەی
بە مەرجێك تاکو ماوی تۆ ئیتر نەشکێنی پەیمانی

* * *

بۆ سەر كێلی گۆڕەكەم :

چاوەڕوان بووم بۆ هەلكردنی ئالا
بردمە گۆڕ بە داخەوە سكالا

تو خوا دوای من ئەگەر دیتان ئازادی
لەسەر گۆڕم بە گەرمی بكەن شادی

لە بیرم چێ ئازار خەوم لێ كەوێ
بۆ ئەوەی گیان لە ناو گۆڕا بسرەوێ

داخی « ٩١٤ » تا شەستو هەشت
لە بیر ناچێ مەگەر بە خۆشی بەهەشت

وولات پەرستی

وولاتەکەم باش بزانە
سەر شۆڕ ناکەم بۆ بێگانە

بڕوانەرە ئەو شاخانە
سوپەری ڕووی دوژمنانە

پەیمانو ئەرکی سەرشانە
پێشمەرگە چەك لەسەرشانە

هەروەکوو شێری ژیانە
پارێزەری کوردستانە

خەبات ئەکەم هەتا ماوم
ئەپارێزم خاکو ئاوم

کوڕو کچو پیرو لاوم
بە خوێنی گەشی ڕژاوم

بــــه پیری دل هــــــهلقرچاوم
بــــه ژلی رۆلــــه کــــوژراوم

بــــه خوشــکی لــــهبرا بڕاوم
به دهشــــتو شاخو چــــهماوم

سوێندم به کورد بــــهکوردستان
به شــێخ مهحمــــودی قارهمان

به شــێخ ســهعیدو بــــهدرخان
به دکتور فۆادو بــــــه ئیحسان

به چوار ئهفســــهری نهمرمـــــان
بــــــه شوڕشی کۆنو نوێمـــــان

تێ ئهکۆشــــم به بێ ووچـــــان
تا ئهچمــــه ڕیزی سهربهســــتان

دروشمی هــــهموو کاتێکمـــــان
هەر کوردســــتانه یا نهمـــــان

١٩٦١

گیـــرۆدەیی

گیرۆدەی دەستی دلارامێکم
عاشقی چاوی گوڵ ئەندامێکم

ئەپێکێ سەد دڵ بە موژگانی چاو
زنجیری ئەکا بە ئەگریجەی خاو

کارەبا پووشێ چۆن ڕائەکێشێ
ڕیشەی دەروونو دڵ دەرئە کێشێ

هەر کاتە جۆرێ کە خۆی ئەنوێنێ
وەکوو پەروانە من ئەسووتێنێ

بولبول جارجارە لەم چڵ بۆ ئەو چڵ
خۆ رزگار ئەکا لە ستەمی گوڵ

بەلاٚ ئەم دڵەی شێتو دێوانە
هەمیشەو دائم روو لە سووتانە

گیانە وا دیارە کە تۆ نازانی
ئەم چەرخە چەپە کاتێکت زانی

رووی وەر ئەگێڕێو جوانیت نامێنێ
هەروا بزانە ئەمڕۆ سبەینێ

پیری تۆرەی دێو داوێنت ئەگری
ئیتر کەس نابێ فرمێسکت بسڕێ

ئەو کاتە نرخی ئێمە ئەزانی
هیچ دادێك‌نادا بۆت پەشیمانی

گۆرانی قوتابییـــــان

بە کوردی کەوا زمانم پژا
لە ڕێی کوردستان کە خوێنم ڕژا

بەرگی ئازادیم بۆیە پۆشیوە
مێژووی وولاتم بە خوێن نووسیوە

وولاتم بۆیە جوانو ڕەنگینە
دەشتو چیاو دۆڵ هەموو نەخشینە

بۆیە ڕەنگینەو بۆیە وا جوانە
خوێنی پێشمەرگەی ڕێی کوردستانە

ئازادیم بە گیان من ئەپارێزم
لە ریزی گەلان بۆیە بە رێزم

فوارەی خوێنی قارەمانەکان
لەسەر بەردێکی پاکی نیشتمان

نووسیویە کەوا دروشمی سلمان
کوردو کوردستان وە یاخو نەمان

ئیتر لە رێگەی کوردو کوردستان
چۆن بەخت نەکەین سەرو ماڵو گیان

* * *

دیلی‌و خۆخـۆری

گوڵاڵه سـوورەی سـەرەتای بەهار
چ دەردێکه تۆی کردوە گرفتـار

بۆ بەم بەهارە هەڵپڕوکاوی
سـووریت نەماوەو هەڵبزرکاوی

قرچەی هاوین‌و وەی‌شوومەی خەزان
گەڵێکی ماوە چی تۆی هەڵوەران

ئەوا من دەردی گەلی خۆخۆرم
پرت‌و بڵاوی ڕێ‌وشوێن جۆرجۆرم

شێری ناوماڵ‌و ڕێوی دەرەوە
دەمانچەو خەنجەر بەکەمەرەوە

بۆ براکوشتن شێری ژیانن
بۆ دووبەرەکی وەك قارەمانن

بێگانە بەروبومان ئەمژێ
هیچ پێ نازانن کە ئەیان کوژێ

چینێ بە چینێ ئەبڕێنێتەوە
خۆیشی سەیر ئەکاو ئەتریقێتەوە

بەم جۆرەیش چاوێ هەڵناگلۆفن
هەروا ئەزانن کە شەنگ‌و شۆخن

وا من ئەو تیرە داوی‌یە لە جەرگم
لە وادەو کاتا چاوەڕێی مەرگم

گوڵەجوانەکەی شانازی دڵدار
تۆ بە چ تیرێ بوویت بریندار

گوڵ هاتە وەڵام ووتی : هاودەردین
هەر بۆ یەك ئامانج هەناسەسەردین

منیش لەم خاکە جوانە ڕواوم
بە یەکێتی هۆز جوان‌و گەشاوم

پیشەی کە وا بێ لە ناوخۆو دەرێ
جوانیم بۆچی‌یە گەڵام هەڵوەرێ

ئەگەر نەزانی کە دیلی نەنگە
ئیتر بۆ چیمە ئەم جوانی‌و ڕەنگە

له ناخی گیـــــان

له ناخی گیانو توێی دەروون
باوەڕێکی ئاشکراو روون

به ناچاری دەر ئەبڕم
بەرگی دوو رووی ئەدڕم

هاوار ئەکەم ئەقیژێنم
گۆمی وەستاو ئەشڵەقێنم

هەرچی تیایه با دەرکەوێ
خڵتەو لیته با سەرکەوێ

کاروانی رێگەی کوردستان
بێ ترسانو به بێ ووچان

بەرەو قۆناخ بکەونه رێ
شێرانه رێگەکەی ببرێ

بەسی‌یە ئیتر براکوشتن
کاروان لە ڕێگە دواخستن

دزو جەردە هیچ ناتوانێ
کۆسپ لە ڕێگەمان دانێ

دوژمن هەر تۆوێ بڕوێنێ
پارەو ناکۆکی بچێنێ

کاتێکت زانی زوو بە زوو
دەستی ناپاکان کەوتە ڕوو

هەروەکو لافاوی بەهار
ڕاپێچ ئەبن بۆ سەرەوخوار

پیسی هەمووی ئەشواتەوە
هەر کوردی ڕاست ئەی‌باتەوە

هەر ناپاکێ دژی گەل بێ
لە پێدەشت یا لەسەر کەل بێ

خزمەتکردنی بێگانە
رسوایی یەو ملشکانە

بتانەوێ گەر سەرکەون
نەکەن لە کاروان دواکەون

ئەو کاروانەی رێی هیوایە
مافی گەلو هۆزی تیایە

رێی ئازادیو سەربەرزی یە
هەرکەس دواکەوت سەرنەوی یە

* * *

هۆنراوەکانم

هۆنراوەکانم هەستی دەروونە
بەری درەختی ڕۆژانی ژینە

پەنگاوی دەروون زۆر لەمەوبەرە
هەمووی ئازارو زۆخی جگەرە

توانایەك نەبو کەوا بەسەر بە
دەردت دەربڕی لای کەس بە چرپە

بۆیە وا ئیستا بە تاڤگەو لافاو
سەرئەکا بە خوڕ بە کاتو ناکاو

هەروەکوو مەلێ تیژ تێئەپەڕێ
دەردی دەروونی وا دەرئەبڕێ

لێم قەدەغە بــوو مێژووی وولاتــم
کــۆت و زنجیربوو مووچــەو بەراتم

چاپخانە بەستراو رۆژنامـــە نـــەبوو
بۆ هاوڕێیەکت ڕێی نامە نــــەبوو

لـــە زنجیرا بوو هــــەلکەوتوەکانت
لـــە سەنگـــەرا بوو قارەماناتـــت

کوشـــتن بوو بــەشی راستی بوێژان
خـــوێنی بێتاوان نارەوا ڕێـــژان —

لە خۆر، لە هەوا تۆ بەشدار نەبووی
لە مالی خۆتا بەر قـــەرار نەبووی

ئەگەر بۆ پشوو ئەچویتە ســــەربان
بۆ گوللە سەرت ئەکرا بە نیشـــان

ڕێت لێ بەسترابوو ئەم مالومالکـــەی
ئەبوو هەمیشە خۆت کەڕو لالکــەی

هاوار بە مالم سـامی گرانـــه

. . . .

ئەگەر ڕێکەوتو ڕاپێچیـــان کردی
بەشت هەر شەق بوو یا زللـەو قامچی

. . . .
. . . .

. . . .
. . . .

. . . .
. . . .

نەیزانی کــەوا کوردی قارەمـان
لە هــەلاکۆوە هەتا جەنگیزخـــان

ئــەم هۆزە کەوا فێری نـــەبەردە
ڕاهاتووی دەستی چەرخی چەپگـــەردە

ــرەوتی نابێ نەگــــا بـــــە ئاوات
ئەگـــەر گیانیشی کردوە خـــەڵات

بـــەڵگەمان روونە دادگـــای زۆردار
چەند کەسی کوشـــــتو زۆریش برینـــدار

بە گوللەی زۆردار مەحکەمـــەی وادی
بە پیر مەرگەوە ئەچوون بە شـــادی

فوارەی خوێنیان بە نووسینی جـــوان
ئەی نووسی بژی کوردو کوردســـتان

رۆڵەی دوارۆژم سەربەرزو شــــادبە
تا دەوران ماوە تۆ ســـەرفرازبـــــە

شانازیت بکــــە بە مێژووی خاکــت
بە پێشمەرگەی مـــەرد ئازاو بێباکت

لاپەڕەی مێژوو بە خوێنی گـــەشیان
نەیانهێشت زۆردار داگیرکا بەشـــیان

بۆ ئێوه جێ‌مـــا ئه‌م ئاوو خاكـــــه
مه‌ردی‌و ئازادی‌و ڕه‌وشتی چاكـــــــه

شه‌ڕی ئه‌زمڕو پێنجـــوین ، هـــه‌ندرێن
هـــه‌تا تیشكی ڕۆژ بدا لـــه زه‌مین

هـــۆی شـــانازی‌یه هه‌تا هـــه‌تایه
بـــه‌ڵگه‌یه بۆتان بوو به ســـه‌رمایه

روانگه‌ی وولاتـــت بۆیه وا جـــوانه
ڕازاوه‌ی خـــوێنی شـــــه‌هیده‌كانه

لـــه كاتێ كـــــه‌وا هێرشی زۆردار
له‌ناو دێهات‌و چیـــــاو ده‌شت‌وشـــار

له هـــه‌موو لایه‌ك بۆمبـــاباران بوو
له هه‌موو چـــه‌كێ ئاگر باران بوو

له شاری هه‌ڵمه‌ت شـــــاری قوربانی
جاســـوس ئه‌كوژرا كاتێ ئـــه‌تزانی

رۆڵەی لــــەبەزی کوردی قارەمــــان
بریار وەها بوو بە بێ کۆڵنـــــەدان

بۆتان جێبێڵن شـــــانازی مێژوو
بە پیر مەرگەوە ئەچوون زوو بە زوو

نە کۆت زنجیـــر نـــە بەندیخـــانە
کۆڵی پێنەدان لـــە ڕێی کوردانـــا

گیـــانی ئازیزیان ئەکرد بە خـــەڵات
لـــە دیلی ئێوەی پێ ببێ نـــەجات

رۆڵەی دوا ڕۆژم مێژووت ڕەنگینـــە
لە بیرت نەچێ ئەم دەوری ژینـــــە

کە چینی پێشووی تۆ تیا ئـــەژیان
ڕوو بە ڕووی دوژمن بێ پشوو وچان

ســـەربەرزی ئێـــوە خرابوە ناوان
ئێوەش وون مەکەن ناوو شـــۆرەتان

بـۆ تـووتن

له ئەوەلی بەهارا تۆوی تووتن ئەچێنم
هەر وەکوو کۆرپەی ساوا بە رەنج بەرهەمی دێنم

شەتڵەکەم خڕەکە بوو لە دێراوا ئەی بێژم
لەبەر سووری هەتاوا عارەقی بۆ ئەڕێژم

ئینجا خەریکی ئەبم هەتا جوانجوان ئەڕسکێ
چەند جارێ ئاوی ئەدەم لە ووشك بوون ئەخلەسێ

هیچ نایەڵم گیاکەڵە تینو زۆری بۆ بێنێ
بەرهەمی خۆمو خێزان لە رەگو ریشە بێنێ

ئینجا ئەکەومە بژار وەچی ئەکەم بە جوانی
هەتا بۆم بێتە کایە بە سووكو بە ئاسانی

ئینجا کاتێ پێ ئەگەیی گەڵا گەڵا ئەیشکێنم
وەکوو ئالتونی تێزاب لە سێبەر ئەیڕنسکێنم

له شاورو بێ شەمە توتنی جوان و بۆندار
بەرهەم و ڕەنجی سالەم ئەهێنمە ئینحیصار

کاتێ تەماشاکرا بە یەکەم بۆم دانرا
ژمارەیم بۆ کرا چەکەکەیم بۆ بڕا

ئەوسا ئەچم بۆ بازار بۆ کڕینی شتومەك
زەخیرەی سال دائەنێم لە هیچم نەکەوێ پەك

سەلەم و قەرزناکەم تا ئەگاتە دوایی سال
خزمەتی وولات ئەکەم هیچ دانانیشم بەتال

لە ئالتوون زۆر باشترە تووتن بۆ ئەم وولاتە
ئەوەی تووتنەکەی باش بێ پیویستی بە خەلاتە

بۆ «جەمشیدی فؤاد ئەفندی»

کە لە تەمەنی لاویدا بە نەخۆشی شێرپەنجە
کوچی دوایی کرد

نە زامی خەنجەر نــە گوللەو تیر بوو
پەنجەی شێر پەنجە لە گەرووم گیر بوو

چاری نەکردم پزیشــكو دەرمـــــان
تووشی کەس نەیە دەردی بێ ئەمـــان

تافی تـــەمـــەنو هیوای ڕووخـــــانم
چرۆی ئـــامانجی لاوی وەرانـــــم

پەڕەی ناسکی سەرپۆپەو ســــەرچڵ
بە ناکامیو کــــات ڕۆییم بۆ ژێرگل

بابە جـــارجارێ ســـــەرێکم لێ دە
هەموو ڕۆڵەی کورد بۆ تۆ «جەمشید»ە

مـــەبـــە دلگیرو باشی بزانـــــە
ئــــەمانە کێشـــەی ڕێگـــەی ژیانە

شاپەڕی باڵی پەری بوو دات لە جەرگم ئەی پەری
یا موژەی چاوی کەژاڵت بوو کە جەرگی هەڵدڕی

* * *

سەرم سووڕماوە لەم چەرخە کە بۆچی ژینی پیاوی مەرد
هەمیشە پڕ لە ناسۆرە سزایەو زامو زۆخو دەرد
بە نامەردیش ئەدا سامانو ئارامێ وەها بێ گەرد
کە سەد زانا نەزانێ بۆچی وایە چەرخەکەی چەپ گەرد

* * *

خوێن فوارەی بەستوە وا دێ سەرەوخوار گیانەکەم
دیاری دڵدارە ئەمە خۆ مەرجی وایە نەی سرِی

لە ڕووی نامەرد سەرم ناکەم نەوی‌و شۆڕ
هەتا دام دبێنە ژێر خاک‌و ناو گۆڕ

* * *

ئەزانی کاکە ئیمرۆ چی لەناو ئەم هۆزەدا باوە
بە شێوەو رەسمی ئیمڕۆ هەرکەسێ پارەی هەبوو پیاوە
هەزار زاناو ئازابی ژیان بەخت‌کەی لە رێی چاکە
ئەگەر پارەت نەبوو شێرت بە گوێ گرت پارەیە ناکا

* * *

شاهبازی خاکی کوردم ئێستەکەش هاوڕێی قەلان
بازو قەلێ کەی بۆتە هاوڕێ سا بڵێم چی ئەی زەمان

پێکات جەرگو دڵ بە موژگانی ڕەش

لە برینم ئەتکێ تك تك خوێنی گەش

پێکات جەرگو دڵ بە موژگانی کاڵ

لە برینم ئەتکێ تك تك خوێنی ئاڵ

* * *

ژیـــــان :

سەختە ، کۆسپە ، سەرەو ژوورەیە ئەبێ تەختی کەیت
لای بەری پیا هەڵگژێی •

ـ ئاواتە ، ئامانجە ، هیوایە ، بۆی بڕۆ •

ـ سوێری‌یە ، تاڵی‌یە ، ژەهرە ، ئەبێ بیچێژی •

ـ گریانە ، هەنسکە ، ئاخە ، داخە ئەبێ بەرگەبگری •

ـ ئێشە ، ڕانەوەستانە ، ووچان‌نەدانە ، تاتوانات تیایە •

ـ چاکی‌یە ، کردەوەیە ، ڕێگەی راستی‌یە خۆی پێوە گرە •

ـ بەربەرە کانی‌یە ، کۆڵ‌نەدانە تا دوا هەناسە •

ـ پێ‌کەنینە ، رابواردنە ، هەلە ، لە کیسی‌مەدە •

ـ دڵداری‌یە ، سۆزی دەروونە رام بە بۆی •

ـ باڵدارە ، تۆ بێ باڵی ، ئەبێ بیگەیتێ •

ـ هێلانەیە تیا بحەسێرەوەو پشووی تیابدە •

ـ رووناکی‌یە ، دیمەنی جوانە ، تیشکی ڕۆژە ، مانگەشەوە تێر تێ‌ی ڕوانە •

ـ رەوشتە ، خوە ، هەنگاوی گرنگە ، یارمەتی‌یە دوامەکەوە

ـ قسەی خۆشە ، پەندە ، مێژووە ، سوودی‌لێ وەرگرە •

ـ گوڵە ، گوڵزارە ، چیمەنە ، تاڤگەیە تیا رابوێرە •

ـ چەرمە سەری‌یە ، ئازارە ، ئەشکەنجەیە ، نەبوونی یە ، بەربەرەکانی‌کە •

ـ سادەیە قورسی مەزانە •

ـ خۆناسین‌و ، هاوڕێ ناسـینە ، خۆشت‌و ئەوانیش بناسـە •

سەربەرزی‌یە ، نەوی مەکە •

ـ بڕانەوەی لە دوایە ، ڕەش‌و چڵکنی مەکە •

ـ ئابڕوە مەی تکێنە •

ـ منداڵێکە لە گڕو گاڵدایە فێری قسەی‌کە •

ـ دارێکی بەردارە میوەکەی بخۆ لق‌و پۆپی ووشـکی بسووتێنە •

ـ ماوەی کورتە بە چاکە درێژی‌کە •

ــ ئاوێکی ڕوونە لیخنی مەکە •

ــ یاسەیەکە بە ڕێکوپێکی بیگرە •

ژیان : منداڵی‌یە ، لاوی‌یە ، پیری‌یە ، هەوڵبدە هەر لاو بیت •

١ ــ زرەی پارە ، تیشکی رۆژ ، تریفەی مانگەشەو ، شنەی شەماڵ ، ڕوانگەی جوان ، تاڤگەی سەر قەڵبەز ، شەپۆلی ئاو ، گوڵو گوڵزار ، دارستانی چڕ ، کۆشکو تەلار ، ئەمانە هەمووی جوانو خۆشە بەلام لەمانەش جوانتر بزەی سەر لێوی دڵدارەوە لەویش جوانترو خۆشتر « رزگاری »ە •

٢ ــ پیاوی راست هەڵئەنگوێت بەلام خۆی ئەگرێتە وە • پیاوی چەوت کە هەڵئەنگووت ئەستۆی ئەبێ بە پۆل •

قارەمانێکی هەڵکەوتوو

((نەریمان))

نەریمان ، کوڕێکی هەڵکەوتووی لاوچاکی سوارچاك ، تفەنگچیەكو راوچیەکی بێ وێنەبوو لە دێی « سەردۆش »ی مەریوان •

سەرەتای پاشایەتی سلیمان پاشای بابانە کە قەڵاچوالان جێگەی حوکمڕانی بوو ، پاشا خۆی زۆر ئارەزووی ڕاوو شکاری هەبوو هەر کە بیبیستایە لە هەر کوێیەك تفەنگچیەکی باش سوار چاکێ ، راوچیەك لە خاکی بابان هەیە ئەی‌نارد بە دوایا وە لەگەڵ خۆی ئەی‌برد بۆ ڕاو بۆ تاقی کردنەوە ، وە ئەگەر بهاتا بە تێچیرێکی لە چنگ دەرچوایە یا گوللەیەکی بە فیڕۆ برۆشتایە ئیتر پاشا لەبەر چاوی ئەکەوت •

پاشا بیستی کە لە دێی سەردۆشی مەریوان کوڕێکی لاوچاك هەیە بە پێی ئارەزووی ئەو زۆر هەڵکەوتو پێ‌کەوتوە وە ئەو ژوورەی کەتیا ئەژی بە پێستی پلنگو وورچو ئەو جۆرە

دڕندانەی کە ڕاوی کردوە ڕازنۆتەوە جگە لەوانەی کــــــە بەخشیوێتی • پاشا کە ناردی بە دوای (نەریمان)١ ، نەریمـــان خولیای ڕاو لە کەللەی دەرچوو بوو کەوتبوە ئــــەوینێکی ئاگرینی « گولچین »ی کچی عبدالله بەگی سەردۆش کە یەکێ بوو لە بەگزادەکانی مەریوان • هەرچەند نەریمان کوڕێکـــی هەڵکەوتوو بوو وە خۆیندەواریش بوو بــەڵام زۆر دوور بوو کە کچە بەگزادەیەکی وا ناودار بدرێ بە بۆرە پیاوێکی وەکو ئەو بە تایبەتی هەندێ بێ‌مالیش بوو دەولەمەند نەبوو •

ڕۆژێك نەریمان کەڵەبــــەرانێکی لە کەژی ســــورکێو ڕاوکردبوو وە هێنای بۆ مالی عبدالله بەگ زۆرجار نەریمان کە ڕاوی بکردایە مالی عبدالله بەگی لەبیرنەئەکرد وە بــــە دیاری بۆی ئە هێنان • ئەو ڕۆژە کە ئەو کەڵەبەرانەی هێنا وا ڕووی دا دایکی « گولچین » چوو بوو بۆ پرسە هەر گولچین بە تەنهـا لە ماڵەوە بوو (نەریمان)یش بەو بۆنەیەوە کــە جارجار دیاری ئەهێنا سەربەستیەکی هەبوو لە ماڵی میرا •

گولچین هات بەپیر نەریمانەوە خۆش هاتنی‌کرد ووتی ئەم کەڵەبەرانەت لە کوێ کوشتوە ووتی : لە چیای سورکێو •

ووتی : توخوا نەریمان تۆ ڕاوچیەکی بەناوبانگی هیچ کاتێك ڕێکەوتوە کە نێرەومێ‌یەك جووت بگرن و بێ بەزەیی تــەقەیان لێ‌بکەی‌و لێکیان جیابکەیتەوە ، نەریمان ووتی خانمە جوانەکەم لە کاتێ ئەم جووتە حەیوانانە ئەبینم دلم ئەکەوێتە خــورپە وە خۆمیان لێ‌ئەشارمەوە نەوەك بسلەمێنەوە ••• بیر ئا لەم کاتەم

ئەکەم کە بە خەو بە بیرما نەئەهات دوو بـــــە دوو من و تۆ بێ ئەوەی کەس لامان بێت قسەبکەین ئەگەر ئێستا یەکێ بێت چۆن دائەچڵەکێم ئەو تێچیرانەش هەر وان •

(گولچین) بە نازێکەوە ووتی : وا دیارە خولیای دلداری کەوتۆتە کەللەت‌من وام‌ئەزانی (ڕاو) هەموو شتێکی لە بیـــر بردویتەتەوە •

نەریمان ووتی : بەلێ ڕاو خۆشە •• پیاو لە هەندێ بیـــرو بەژارە دوور ئەخاتەوە بەلام نەك بەژارەی ئەوین چونکـــە ئەو ئاگرە دامراندنەوەی نی‌یە •

گولچین ووتی : وا دیارە دلت داوە بە کچۆلەیەك پێـــم نالێیت ئەو کچۆلە بەختیارە کێ‌یە کە دلی تۆی ڕفاندوە ؟

نەریمان ووتی : ئەو کچە جوانە ئەگەر ناوی بهێنم ئەترسم زمانم ببڕن ••• من کەوتومەتە ئەوینێکەوە کە هیچ هیوام نی‌یە وە نازانم سەرئەنجام ئەی‌با بۆ کوێ • نازانـــم مرۆڤ بۆچی وا دروست کراوە !! یەکێ بەگ ، یەکێ ئاغا ، یەکێ شـــێخ ، یەکێ بۆرەپیاو وەکو من خۆ هەرچەند بیر ئەکەمەوە من هیـــچ شتێکم لەوان کەمتر نی‌یە بەلکو لەگەلێ شتا لەوان زیاتـــرم تەنانەت نینۆکێکم لەوان کەمتر نی‌یە •

کـــــەچی بۆ ئێمە نابێت لـــــــەوان ژن بێنین ، کچی ئێمەش بۆ ئەوان بێ بایەخە •

گولچین ووتی : ئەوەدی تۆ ئەی‌لێیت لای نەفامان وایـــە ئەگینا مرۆڤ هەمووی وەکو یەك دروست‌کراوە هیـــــــچ

جیاوازی‌یه‌ك نی‌یه له ناویانا کرده‌وه نه‌بێ • ئه‌گینا کوڕوکچ که دڵیاندا به یه‌ك دوای تاقی کردنه‌وه که یه‌کۆ دوویان ویست هیچ شتێك نی‌یه بێته کۆسپی ڕێگه‌یان •

نه‌ریمان که ئه‌م قسه‌یه‌ی بیست وه‌کو گوڵ گه‌شایه‌وه ئینجا « گوڵچین » ووتی : ئه‌و کچه‌ی دڵی تۆی ڕفاندوه کێ‌یه پێم نالێیت به‌ڵکو بتوانم یارمه‌تی‌یه‌کت بده‌م •

نه‌ریمان هه‌ناسه‌یه‌کی هه‌ڵکێشا ووتی : گوڵچین ••• گوڵچینی جوان تۆ هیچ گوێت له خورپه‌ی دڵی من نی‌یه ؟ وه ڕه‌نگی‌هه‌ڵبزڕکاوم‌نابینی ؟ هه‌ر وه‌کو به‌رامبه‌ری ڕۆژ وه‌ستابم هه‌ر وه‌کو له ڕووی جوانترین شێوه‌یه‌کا که کردگاری گه‌وره به‌رهه‌می تواناو ده‌سته‌ڵاتی بێ •

به‌ڵام من له کوێ‌و تۆ له کوێ ؟! (نه‌ریمان)ی ڕاوچی بۆره‌پیاوی بێ‌ماڵ له کوێ‌و « گوڵچین »ی کچی عبداللە‌به‌گ له کوێ ؟! وه‌کو ئه‌وه‌یه ئه‌ستێره‌کانی ئاسمان به که‌مه‌ن بێنه‌خوارێ •

گوڵچین ووتی : نه‌ریمان من ئێستا هه‌رچه‌ند دڵم بۆ هیچ لاوێك لێ‌ی نه‌داوه نازانم دڵداری چی‌یه ؟! به‌ڵام ئه‌وه‌نده هه‌یه که ناوی تۆ دێته گوێم وه یا به خه‌یالما تێ‌یه‌ڕ ئه‌بێ •• دڵم به گورجی لێ‌ئه‌دا جا نازانم ڕه‌نگه ئه‌مه (دڵداری) بێت چونکه تۆ زۆر به جیاواز ئه‌بینم له وانه‌ی ده‌ورو پشتم‌و دێنه به‌رچاوم ••• بڵێ‌ی ئه‌مه ئه‌وین‌بێ ؟ منیش له‌وانه نیم مل‌که‌چ‌که‌م بۆ که‌س وه‌کو ماڵات بکڕێم‌و بفرۆشرێم ••• خۆم چ‌لاوێك

شایستە ببینم بە خۆم شووی پێ ئەکەم وە ئێستا تۆ لـــە ژێرچاودێریدایت ، ئەگەر تواناو دەستەلاتێکت نیشـــاندا شایستەی ئەوە بێت ببێت بە هاوڕێی ژیانی من ، بۆ ئەو ئامانجە هەموو کۆسپێ تەخت ئەکەم •

نەریمان کە ئەم جۆرە قسانەی لە گولچین بیســت ووتی :
خوایە خەو ئەبینم ؟ گولچین ئەڵێیت چی ؟ تۆ ئەڵێیت کۆسـپ تەخت ئەکەم بۆ ئەم ئامانجە ؟ نەریمان کەوتە خەیاڵو خولیــاوە هیچ هۆشی نەما بەخۆی هەروا لەبەر خۆیەوە ئەی ووت کــاتێ گەییوەتە ئەو کاتە جیاوازی نەمێنێ مێشك ئـــەوەندە ڕووناك بۆتەوە (گولچین)ی کچی عبداللە بەگ شووبکات بـــە بۆرەپیاوێکی وەکو من •

جاران شێرت بە گوێ بگرتایە •• خوێن لـــە نووکی پێنوس بتکایە •• لەئازایی و شۆخی و قارەمانی و لەشـــکر شکێنیا وێنەت نـــەبوایە هەر وەکو مسکێن بویت ئـــەوا (گولچین)یش دڵێ دا بە من ئەبێ ڕۆژێ هەڵێك ببینم کە بتوانم داوای بکەم ، هەر لەبەر خۆیەوە ئەم قسانەی ئەکرد هۆشـــی نەمابوو کە (گولچین)ی خۆشەویست و ئازیز بەرامبـــەری راوەستاوەو گوێی لە قسەکانێتی • ئینجـــا گولچین ووتی :
چی یە ؟•• وا کەوتویتەتە ئەم گێژاوی خەیاڵو بیرکردنەوەیــە ؟ ئەوا من مژدەیەکت ئەدەمێ کەوا بۆ تۆ هەلەو لە کیسی مـــەدە ،

ئیمشەو کاغەزێکی سلیمان پاشای بابان لە قـەڵاچوالانەوە بۆ باوکم هاتوە وە بیستوویەتی کە تۆ کوڕێکی هـــەڵکەوتوو ڕاوچیەکی بێ وێنەیت داوای لە باوکم کردوە کـە تۆ بنێرێ بۆ لای پاشا وە وەکو زانیومە (پاشای بابان)یش زۆر پیـاوێکی باش و دڵنەرم و بە بەزەیی یە وە ئەو لاوانەی زۆر خۆش ئـەوێ کە ئیش لە دەست هاتوون ... تۆش لەوانەیت کە ئەو ئارەزوو ئەکات ، وە ئەگەر بێتو کە چویتە ئەوێ بە کردەوەو خـــوو ڕەوشتی جوان و ئازایەتی جێ گیر بیت لە دلی پاشادا لەوانەیـە پاشا خۆی خوازبێنی منت بۆ بکـــات وە باوکیشـم ناتوانێ سەرپێچی لە قسەی ئەو بکات ، کاتێ نەریمان ئەم قسانەی هاتە گوێ وەکو ئاوی ژیان بخواتەوە .. وەکو بووبێتە سـەرۆکی هەموو وڵات . سەری هەلبڕی و ووتی :ــ (گولچین)گیـان پەیمان بێت پەیمانی کوڕە کوردێکی بە پەیمان ئەوەی لـــە توانامـا بێت بیکەم بۆ ئەوەی تۆ بە چنگ بێنم کێو لەبن بێنم بەربەرە کانی بکەم دلێری بنوێنم ، لەشکر بشکێنم ، بۆ پاشـا ڕاست و پاک بم وە ڕێگەی وڵات و نیشتمان وە لـــە ڕاستی دڵداری پاک و بێ گەردو بێ وێنەی تۆدا وە بزەیەکت بـە تاجی شاهی نەگۆڕمەوە ئەگەر ببم بە پاشای جیهان ، هەر نەریمـان بم کۆیلەی وڵات و نیشتمان وە حەوت کوڕیشمان بێ ئـەوێنی ئاگرینی تۆ وەکو ئاگری پیرۆزی زەردەشتی مەزن هەر لـــا بلێسەدا بێت .

ئینجا نەریمان بە ڕووی گەش و ڕووناك بە ڕووی خۆش لـە یەك جیابوونەوە ، كاتێ نەریمان گەیشتە ماڵەوە ئـەوەندەی پێ نەچوو هەڵۆی پیاوی عبدالله بەگ هات بە دوایا ووتی بـەگ بانگت ئەكا ، (نەریمان)یش لەوەو پێش بیستبووی كـەوا پاشای بابان داوای كردوە . هیچ خۆی نەشڵەژان دوای هەڵۆ كەوت كاتێ گەیشتە دیوانی عبدالله بەگ بەسەر بەرزیەكـەوە سڵاوێكی كرد ووتی : میرم فەرموو .. عبدالله بەگ زۆر بـە ڕووی خۆشەوە كە جاران وا نەبوو خۆش هاتنی كـرد ووتی : كوڕم من هیچ ئارەزووم نەئەكرد كوڕێكی وەكو تۆ هەڵكەوتوو لە ئاوایی یەكەمان بڕوات بەڵام هیچ دەستەڵاتێك نی یە ، پاشـای بابان نامەی بۆ ناردووم كە تۆی بۆ بنێرم چونكـە هەواڵی پێ كەوتوویی تۆ وە ڕاوچێتی تۆی بیستوە ئێستا ئێمە ناتوانین سەرپێچی ئەمری پاشا بكەین ئەبێ بچی بۆ قەڵاچـوالان وە ئەگەر پاشا هەواڵی ئێمەی لێ پرسیت بە چاكە ناومان بێنە چونكە پاشا زۆر قینی لە زۆرداره وە هەر پێویستیەكت هەیە من ئامادەم بۆت جێ بەجێ بكەم وە موتمانەت بێ زۆر چاودێری (مـام ڕۆستەم)ی باوكت و (پیرۆزەی) دایكت ئەكەم دڵت لـەلایان نەبێ .

نەریمان ووتی : میرم ئەگەر لە قەڵاچوالان لە جێگـەی پاشاش دابنرێم هەر ئاوایی خۆمانم لا خۆشترە چونكـە لێی هاتوومەتە دنیاوە و چاوم پیاهەڵهێناوە گوێم تیا كراوەتـەوە ،

زمانمی تیا پڕاوە ئارەزووی بەجێ هێشتنیم نەبوو ، هەر چەند بە لەش لێرە ئەڕۆم بەڵام دلم هەر لێرەیە • بە ناچاری ئـــەبێت سەرپێچی لە ئەمری پاشای بابان نەکەین هەر وەکو ئەو شـەو و ڕۆژ بۆ بەرزی هۆزو تیرە تێ ئەکۆشێ ئێستایش خـۆم ئامادە ئەکەم ، بەیانی لە دەشتی پێنجوین و قزلجەوە بەرەو ولیـــاوە روو بکەمە قەڵاچوالان وە ئامادەم گیانم بەخت کەم لە ڕێگـەی وولات و سەرۆکی وە هیوادارم ئەم چوونەم ببێ بە هۆی ناوێك بۆ ئاوایی سەردۆش و خوێشان و (میر)یش •

عبداللە بەگ ووتی : ئافەرم ڕۆلەی خۆشەویستم پیـــاوی ئازا قسەو کردەوەی هەر ئازایانەیە • ئینجا نەریمان هـــەر بەو خولیایەوە کە لەلای پاشای بابان کردەوەیەکی بەرز بنـــوێنێ شایستەی ئەو بێت بتوانێ (گولچین) داوا بکا ئەو شـــەوەی بەسەر بردو ڕۆژی دوایی خۆی پۆشتەو پەرداخ کرد هەر لــــە پێستی پلنگ و ورچ و ئەو دڕندانەی کە ڕاوی کـــــــردبوون بارگەیەکی بچووکی ڕێك خست ، خۆشی سواری ئەســـــپە کوێتەکەی بوو ڕووی کردە مالی عبداللە بەگ کە خوا حافیزی بکات وە ئەگەر دەرفەتیشی هەبێ چاوێکی بـــە (گولچین) بکەوێ •• کاتێ کە هاتە مالی عبداللە بەگ میـــــر بە ڕووی خۆشەوە خۆش هاتنی کردو ووتی ڕۆلە خۆت ئامادەکردوە ؟

ووتی : بەلێ ، ئینجا عبداللە بەگ نامەیەکی جوانی بۆ پاشا

نووسی وه به (نه‌ریمان)ی ووت ئه‌وا تۆ ئه‌چی بۆ قه‌لآچـوالان

شه‌وو ڕۆژ هاوده‌می پاشا ئه‌بی ئیمه‌ت له بیر نه‌چێت ..

ووتی : میرم ئیوه‌و ئاوایی سه‌ردۆش مردنیش لـــه بیرمی نایاته‌وه .. ئه‌گه‌ر ڕێگه هه‌یه خواحافیزی له ئاغاژن‌و گوڵچین خانم‌ئه‌که‌م .. نه‌ریمان ڕووی کرده ماڵه‌وه ، دوای ئــــه‌وه‌ی هه‌ندێ له‌گه‌ڵ دایکی گوڵچین قسه‌ی‌کرد ئینجــــا چاوی بڕی‌یه چاوه‌جوانه‌کانی گوڵچین‌و ووتی : خانمه جوانه‌که‌م ئه‌وا ئه‌ڕۆم هیوام وایه ڕه‌وشتی باش‌و قسه‌ی خۆشتان بێنه گوێ له بابه‌ت منه‌وه وه من هه‌ر به‌و هه‌وایه ئه‌ژیم که له‌لای ئیوه‌وه دێت .

گوڵچین ووتی : ئه‌ڕۆیت خوات له‌گه‌ڵ تۆ وه‌کـــو ئاڵتوون وا بویت‌و له ژێر خۆڵا شارابویته‌وه کاتی ده‌رکه‌وتنت هــــاتوه سه‌ردۆش بۆ تۆ سوودی نی‌یه ، تۆ ئه‌بێ هاوڕێی گــــه‌وره‌و پاشاکان بیت ، دڵنیام که به ئامانج ئه‌گه‌یت وه زوو بـــــه زوو یه‌کتر دوو ئه‌بینینه‌وه ، بڕۆ خوات له‌گه‌ڵ . ئینجا نه‌ریمان سوار بوو به نه‌رمه‌غار ره‌وه‌و پێنجوین‌و ده‌شتی قزلجه‌و شاخی ولیــاوه ڕووی کرده قه‌لآچوالان .

نەریمان بەدەم نەرمە غارەوە ئەی ووت :

گیانە وا ئەڕۆم بۆ قەڵاچوالان

ڕوو بە ڕووی ئامانج لای پاشای بابان

گیانم بەختئەکەم لە ڕێی نیشتمان

بە جێی ئەهێنم پێویستی سەرشان

(پەیمانم کردوە لەگەڵ گولچین خان)

کاتێ گەیشتە قەڵاچوالان ناوی خـــۆی ووتو بردیان بۆ بارەگای پاشا .. زۆر بە ئەدەبەوە چوو دەستی پاشای ماچکردو ووتی : میرم کۆیلەیەکی نیشتمان و سەرۆکی (کوردســتان)م ، پاشاهەر لە ڕێگەوە چوە دلیەوە .. فەرمانیدا جێگەیــــەکی تایبەتی بۆ جیاواز بکەن یەك دوو ڕۆژێ پشوو بدات ئینجـــا ڕاوێکی جوان دابمەزرێنرێ ...

کات بەهارە چیاو دەرو دەشت خەرمانەی گولی هــەڵداوە بە هەر لایەکا چاو ئەگێـــڕی وەکو باسکی بەهەشــــــت

ڕازێنراوەتەوە • ئەو ڕۆژە پاشا فەرمانیدا خێومەتو بارەگـــا ئامادەبکرێت و ڕووبکەنە دەورو پشتی دێی (مەلکـــەندی) کە ئەوسا دێیەك بوو لە ناوچەی شاری سلیمانیی ئێســتا ••• وە جێگەی شاری سلیمانی ئێستا بێشەو چـــەمو چڕ بوو وە زۆر ئاودار بوو نزیکی پەنجا تا شەست کانی وەکو فرمێســکی عاشق لەم مەلبەندە هەڵئەقوڵا پاشا بـــە خۆیو دەســـتەو دائیرەیەوە ڕووی کردە جێ ڕاوگە ، خێوەتی پاشایان لـە گردی سەیوان هەڵدا (هەربەو بۆنەیەوە کە ئێستا پێی ئـەڵێن گردی سەیوان) ڕاو دامەزرێنرا سوارەو پیادە ، پاشا ڕووی کـــردە نەریمان و ووتی : ڕۆڵە ئێمرۆ تۆسەر ڕاوی ئـەو ڕۆژە ڕاوێکی زۆر خۆش کرا زۆر نێچیرو پەلەوەر ڕاوکرا وە بە چنگ هات پاشا زۆر کەیف خۆش بوو ••• لە دەمەدەمی ئێوارێدا لـە چڕێکی دەوری جوولەکانی ئێستا (یەکانە)یەك زامار کرابوو وە مـانی گرتبوو ، هەر سەگو وولاخێ ئەچوو بە لایا بە شـــفرەیەك یەکالای ئەکردەوە ، پاشا لە دامێنەوە بوو بە تەنیا ســـوارە نەیزانی کە ئەم یەکانەیە مانی گرتوە لەوێوە هات هــــەتا هاواریان لێکردو وریای خۆی بێت ، یەکانە دای لــە گەدەی ئەسپی پاشا ، پاشا سەرەو ژێربوو وە کەوتە مەترسیەکی گەورەو سامناکەوە ، لەم کاتەدا کە نەریمان چاوی لەم کارەساتە بوو وە لەشکر واقی وورمابوو بە تاو هەڵیکوتایە سەر یەکانەکە لەسەر قەلبۆزی زینەوە خۆی فڕێدایە سەر پشتی بەرازەکە ، بـــە دەستی چەپی گوێی بادا بە ڕاستی دایە بەر خـــەنجەر وە

بەرازی بلیسانەوە وە پاشای لە مەترسی ڕزگارکرد بە یەکجار ئافەرین لە نەریمان کرا لە هەموو لایەکەوە سوارەو پیادە دەوری پاشایان گرت کەوتنە مێچکە مێچکە (نەریمان)یش وەکو هیچی نەکردبێ لە دوورەوە وەستا ، پاشا کە هاتەوە سەرخۆی ڕووی تێکرد ، ووتی : ڕۆڵەی شیرینم وەرە پێشەوە تۆ ئیمڕۆ گیانی منت لە مەرگ ڕزگارکرد شانازی ئەکەم لە وولاتماکە ڕۆڵەیەکی وەکو تۆی تیایە ، سوپاس بۆ یەزدان کە قارەمانێکی وەکو تۆ لە من نزیك بووەوە • پێم بڵێ ئامانجت چی‌یە ؟ نەریمان ئینجا هاتە پێشەوە ووتی : گەورەم من هیچم نەکردوە کەوا گرنگ بێت ، ئەمە پێویستی سەرشانی هەموو لاوێکی کوردە کە گیانی بەخت‌کات لە ڕێگەی کوردستان‌و سەرۆکی‌دا •

هەر لاوێکی کەی کورد وەکو من نزیك‌بوایە وە بی‌بینیایە کە گیانێ پاشای مەزنمان کەوتۆتە مەترسی‌یەوە ، ئەو ئیشە بچووکەی من کردم ئەی‌کردو زیاتریش وە ئامانجیشم گیان بەخت‌کردنە لە ڕێگەی وولات‌و نیشتمان‌و سەرۆکی‌دا • وەنە هێشتنە کە بێگانە سەرسنگی ڕەنگاوڕەنگی دایکمان کە وولاتەکە پێی پیسی چەپەڵی‌کات‌و سەرشۆڕمان نەکات ••• گیان بۆچی‌یە ؟ کە مرۆڤ دیل بێت‌و ئازاد نەبێت •

پەیمان بێت هەتا دوا تکەی خوێنم

هیچ پشوو نەدەم تۆلە بسێنم

ئێمە شانازی بە شایەکی وەکو تۆوە ئەکەین کــــە گیانی تەرخانکردوە بۆ بەرزی وولات • کاتێ پاشا ئەم قسە جوانانەی بیست لە نەریمان هاتە پێشەوە ناوچەوانی مەردانەی مــاچکرد ووتی : خۆزگە کچێکم ئەبوو هەر ئێستا پێشکەشم ئــەکردی وە ئەم کردیت بە کوڕی یەکجاری خۆم •

نەریمان ووتی : قوربان هەموو کوڕانو کچانی کوردستان کوڕو کچی تۆن ، ئەگەر پاشا لوتفی لەگەڵ کویلەی خــۆی هەبێت یەکێ لەو کچانە کەوا دلی منی ڕفاندوە پێم ئەبەخشێ بۆ ئەوەی هەتا ماوم لە خزمەتی‌یا فیداکاری بکەم •

پاشا ووتی : ئەو کچە کێ‌یە ؟

ووتی : قوربان کچی عبدالله بەگی سەردۆشە •

پاشا ووتی : خۆم ئەچم بۆ خوازبێنی ، ئادەی کــوڕە ڕاو بەتاڵە •

ئەو ڕۆژە گەڕانەوە بۆ قەڵاچوالان وە خۆیان ئامـــادەی ڕۆیشتن کرد بۆ سەرنۆش وە خەبەر درا کەوا پاشای بابان بـە میوانی دێ بۆ ئەوێ .

عبدالله بەگ زۆر پێی خۆش بوو ووتی :

(دار پیر ئەبێت جارێك باز بەسەری یەوە ئەنیشێتەوە)

چ بەختیاری یەکە خوا ڕووی تێ کردووم کە پاشـــا دێت بە میوانیم .

عبدالله بەگ خۆی ئامادەی میوانداری کرد وە هــــەموو سوارەی لەبەزی (مەریوان)ی کۆکردەوەو چوون بە پیـــــر پاشاوە ، بە ڕمبازی و تەقەکردن هەر لە پێشەوە کرا بە شـــایی ، پاشا کاتێ گەیشتە بەرەوە دڵنەوایی‌یەکی زۆری ئەو ناوچـــەیەی کرد وە خەڵاتی کردن ، خەرج و باجی کەمکردنەوە ئینجـــــا ڕووی کردە عبدالله بەگ ووتی : ئەزانی بۆچی هاتووم ؟

ووتی : قوربان هاتنی تۆ هۆی سەربەرزیمانە ...

لەسەر تۆ فەرمان و لەسەر ئێمە سەردانان .

ووتی : عبدالله بەگ نەریمان گیانی منی لە مــەرگ ڕزگار کرد ئەگەر کچێکم هەبوایە پێم ئەبەخشی بــەڵام (گولچین)ی کچت کە هەر کچی خۆمە وە (نەریمان)یش کوڕی خۆمە ئەگەر بەرهەڵستیەك نیەیە هاتووم بۆ خوازبێنی بۆ کوڕی خۆم کــــە (نەریمان)ە •

پاشا هەموو کارەساتی بۆ گێڕایەوەو عبدالله بــەگ ووتی : قوربان کچی خۆتە بە کێی ئەبەخشی خۆت خاوەنی •

بەم جۆرە ئەم دوو دڵە پاکە بەیەكگەیشتن وە شـــایەکی خۆشیان بۆ کراو بەخۆشی گەڕانەوە بۆ قەڵاچوالان • پایتەختی بابان ••

« تەواو بوو »

شەڕی « بابان »و « ڕۆم »

لە سالی (١٧٧٧)ی زایینیدا لە دەوری پاشایەتی ئیبراهیم پاشادا ، نازەنین‌و بارام هەر یەکە لە تەمەنی ١٣ سالەییا بوون وە هەر لە مندالی‌یە وە بە یەکەوە لە قوتابخانە ئەیان‌خوێند .

نازەنین کچێکی جوان‌و شیرین ، بە دەستی گەورەی یەزدان لەو پەڕی جوانی‌یەوە هاتبوە دنیا ، قژێکی زەردی ئالتـــونی هەرکاتێ شانەی ئەکردو پەخشان ئەبوو کۆلکە زێڕینەیـەك بوو ئەت ووت ئەمە فریشتەیەکە لە بەهەشتی بەرینەوە هاتۆتە سـەر زەمین .

چاوێکی گەش‌و پرشنگ‌دار برژانگێکی پڕو درێژ کـــــە ئەڕژایە سەر ڕوومەتی لاوی ئەپساند .

« پێ‌کات جەرگ‌و دل بە موژگانی ئال

لە برینم ئەتکێ تك تك خوێنی ئال »

سەرگونەی هەندێ ئاڵ هەر وەکو سێوە لاسوورەی سەردەشت ، باڵایەکی ڕێکوپێك ، نە قەڵەوو نە گۆشتن هەر لاوێ چاوی پێ بکەوتایە نیمچە تای دلداری هەموو ئەندامی دائەگرت وە شا دەماری دلی دائەلەرزاند وە ئەوینی بە سۆزی ئاگری کلپەی ئەسەند ، ئەم کچە نازدارە کچی یەکێك لە پاشاکانی بابان بوو •

(بارام)یش کە لاوێکی هەڵکەوتوو پێکەوتوو بوو چوستو چالاك ، هەر چەند بە تەمەن منداڵ بوو بەڵام باوکی هەر لە منداڵیەوە فێری میل بازیو زۆرانو سوارچاکیو تیرئەندازی کردبوو ، ئەمیش کوڕی میران بەگی سەر لەشکری پاشای بابان بوو ، هەتا ئەم کاتە نازەنینو بارام بەیەکەوە بوون چ لە قوتابخانە و چ لە ڕێگەوبان یەکو دوویان ئەبینی • کە هەندێ گەورە بوون پاشا ڕێگەگری کرد لە هاتنەدەرەوەی نازەنین ، بۆ دوا جار کە یەکو دوویان دی لە ژێر دار گوێزەکەی قەڵاچوالانا کە پایتەختی بابانەکان بوو بەم جۆرە دووان :

بارام ووتی : ئێمە لە منداڵیەوە بە یەکەوە ئەژین وەکو براو خوشك بووین بەڵام ئێستا کە پاشا فەرمانی داوە بە جیاوازیمان هەست بە شتێك ئەکەم کە لەمەوبەر نەمکردوە ••• هەمیشە دلەخورپێمە ، کە ناوی نازداری تۆ دێتە گوێم دائەلەرزم ، جا نازانم ئەمە کلپەی دلداریە یان نا ؟

نازەنین ووتی : منیش هەر وەکو تۆم بەلام ئێمە دوا ڕۆژی خۆمان ئەدەینە دەستخوا ... فرمێسك هەر وەکـــو مرواری بەسەر گۆنای بێ گەردیا هاتەخوارێو ووتی : بەلێ بارام گیـــان ئەوە خورپەی دلداری یە ، منیش هەر وەکو تۆم .

بارام ووتی : هەر وەکو دلم خەبەر ئەدا بەم زوانـــــــە کارەساتێکی گرنگ روو ئەدات ، جا نازانم دوارۆژی ئێمەبـــە چی ئەگات .

دوو ، سێ سال بەسەر ئەم کارەساتە دا تێ پەڕی کــــــرد نازەنین بەندی زۆر لە مالی پاشا (بارام)یش بێ ئارامو هیــچ کاتێ وێنەی نازەنین لەبەرچـــــاوی وون نەئەبوو وە هـــەر دوکیشیان هەر ئەو ڕۆژە لە بن دار گوێزەکەدا بـــەلێنی پاكو خوێنیان دا بە یەکتر کە تا گیان لە بەدەنیانا بێ یـــــەكو دوو فەرامۆش نەکەن ، یا بۆ یەك بن یا بۆ گل .

بارام ڕۆژێکیان لە ڕاو بوو لە شاخی سەرسیر لــــە پشتو چوارتا بە دووربین سەیری قەلاچوالانی ئەکرد ، کەلە بەراتێکی کوشتبوو خەریك بوو هەندێ گۆشت ببرژێنێ کـــە ڕوانی وا قەلاچوالان قەلەبالغە خورپە کەوتە دلی یەوە چونکە کە هـــات بۆ ڕاو باوکی هەندێ نەخۆش بوو بە پەلە گەڕایـــــەوە بینی لەشکرێکی زۆر سوارەو پیادە کۆبۆتەوە ، ڕووی کـــردە مالی

خویان دی باوکی لەسەر جێگە کەوتوە ، کە بارامی دی ڕوون بوەوە ووتی : کوڕم وەرە پێشەوە ، کە بارام نزیك باوکی بوەوە ووتی : ڕۆلە (٢٠) سالە سەر لەشکری پاشای بابانم هەتا ئێستا لەشکری دوژمن نەی‌توانیوە پێ‌بنێتە سنوورمان ئەوا ئێستا ئەڵێن (ڕۆمی) لەشکرێکی گرنگی هێناوەو گەیوەتە نزیك (دەربەندی بازیان) خۆ ئەبینی ئەوا من پیرو نەخۆش ، بێ‌دەسەلات لەسەر جێگە کەوتووم وە لە بنەمالەی ئێمە هەر تۆمان هەیت کە هۆی هیوابی خۆتو شیرت هەر ئێستا بەند مەبە بڕۆ بۆ لای پاشا چونکە بەیانی پاشا لام بوو زۆر بە داخەوە بوو کەوا من ئەسیری سەر جێگام وە ئەی‌ووت : ئەگەر تۆ ئێستا گوڕی جارانت ببوایەو سەرکردەی لەشکر بوتایە دلنیابووم کە بەسەر دوژمنا زاڵ ئەبوین بەلام (میران بەگە)یکی کە لە کوێ بێنم خوا هاوار ... ئەمە قسەی پاشا بوو ، مەوەستە بڕۆ بۆ لای پاشا بلێ کوانووی ئێمە کوێر نەبۆتەوە باوکم نەخۆش‌و پیرە ، من لاوو بەگوڕم هەتا دواتکەی خوێنم لە ڕێی وولاتو نیشتمانا بەخت‌ئەکەم منیش کوڕی ئەو شێرەم .

بارام هەناسەیەکی هەلکێشاو ووتی : بابەگیان فەرمانت لەسەر سەرم ڕۆیشت ، ڕووی‌کردە کۆشکی پاشا .. دوای ئەوەی بەرگی جەنگی پۆشی زرێو کلاو زرێ ، شیرو ڕمو قەلغان ، لە ڕێگە هەرکەسێ چاوی پێ‌ئەکەوت ئەی‌ووت ئەمە

ئەبێ ئەوەی میران بەگ بێ •

بارام چوو بۆ لای پاشا بە ئەدەبەوە سڵاوێکی کرد ؛ پاشـا کە چاوی پێکەوت زۆر دڵی ڕوون بوەوە ووتی : ما شا اللـــە ئەبینم شوێنی میران بەگ روونەو خالی نیــە بـــــە پشتیوانی یەزدان لەم شەڕەدا سەرئەکەوین • جا ووتی : کوڕم ڕەنگـــە بیستبێتت کە دوژمن هێرشی‌هێناوە بۆ سنوور ئەوا لە هــە موو لایەکەوە لەشکرمان کۆ کردۆتەوە لە بیری ئەوەدا بووم کە سەر لەشکرمان میران‌بەگ نەخۆشە وە بێ سەرلەشکر ماوینەتـــەوە یەکێ هەڵبژێرم لە شوێنی • ئێستایش هەرچەندە ئەیتە هـۆی دڵگیری گەلێ لە سەرکردەکانی سوپا بەڵام بڕۆ لە شــــوێنی باوکت سەرلەشکرێتی لەشکر بگـرە دەست‌ببینم چ کوڕێکی ، ئەگەر بە ڕاستی وەکو باوکت دلێری‌و نەبەزی‌و ئازایـــەتی‌و مەردایەتیت نواند ئەوا جێگە جێگای خۆتە ، خۆ ئەگەر خـــوا نەخواستە بە پێچەوانەی ئەمانە بوو ناچارم ئەبێ سەر لەشکرێ‌لە شوێنی باوکت دانێم • بارام کە ئەمەی لە پاشا بیست وەکو گوڵ گەشایەوە ، وە گەڕایەوە کارەساتی بۆ باوکی گێــــڕایەوە ، باوکیشی ووتی : رۆڵە گیان ، گیان بەخت‌کردن لە ڕێی وولاتا ئەوپەڕی بەرزی‌و شەرەفە هیوامە ئەم ئەرکە گرانە زۆر بە باشی بەڕێوە بەری ئینجا بارام ووتی :

یابە ئەو گیانەی وا لە بەدەنم
مەرجە بەختی‌کەم لە ڕێی وەتەنم

ئینجا میراث بەگ ڕوونبوەوە ووتی : بە ڕاستی کوڕی منی •• بارام هەر لەو ئاواتەیا بوو کە پێش ئەوەی بڕوا بۆ ئەم شەڕە چاوێکی بە نازەنین بکەوێ نەك نەگەڕێتەوەو دیار ئاخر بێ •

ڕۆژێ کە لەشکر بڕیاری ڕۆیشتنیدا پاشا (نازەنین)ی بانگ کرد ووتی : ڕۆڵە ئێمە ئەڕۆین بۆ شەڕێکی بێ سامان تۆیش کە برازاو خۆشەویستو لە خوێنی منی وە ئێستا ئێمە ئەڕۆین بۆ شەڕ ڕەنگە زۆرمان نەگەڕێینەوە ، خۆت ئەزانی (میران بەگ)ی سەرلەشکرمان نەخۆشە بڕیارماندا (بارام)ی کوڕی لە جێگەی دابنێین ، ئێوەش هاوڕێی منداڵیو قوتابخانەی ئەوون تکات لێئەکەم ئەم نیشانانە کە هی سەر لەشکرێتییە بە دەستی خۆت بیکە بە بەرۆکیا • نازەنین زۆری پێخۆش بوو ووتی : بابە بە چاوان •

لەکاتێکا لەشکر ویستی لە قەڵاچوالان دەرچێ بارام هەر لەو ئاواتەدا بوو کە چاوی بە نازەنین بکەوێ ڕووی کرد بۆ کۆشکی پاشا ڕوانی لەشکر لەبەردەمی ماڵی پاشا ڕیزبوەوە (بارام)یان بانگکرد دی کەوا نازەنین لەسەر کورسیەك دانیشتوە وە هەرچی نیشانەیەکی سەرکردەیی لەشکر هەیە لەسەر سینییەکی زیوین لەبەر دەستیایە ، (بارام)یان هێنایە پێشەوە یەکەیەکە بە دەستی خۆی کردی بە بەرۆکیا • بارام هەر

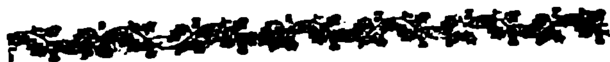
وەختە بوو لە خۆشیدا باڵبگرێ ، کاتێ نیشانەکانی ئەکرد بە بەرۆکیدا بە چپە ووتیان : « هەر لەسەر بەڵێنی خۆمانین » •

لەشکر کەوتە رێ‌بەرەو بازیان کاتێ لەشکری (کورد)و (رۆمی) بەرەنگاری یەك و دوو بوون شەڕێکی گرنگ رووی‌دا وە لە هەر دوولا کوشتارێکی زۆر بوو ، بەڵام لە لەشکری بابان زۆرتر چونکە (رۆمی) یەکان تۆپەکانیان لەسەر کەلی بازیان ئەمبەرو ئەوبەر دابەستبوو ، لەشکری بابانیان شپرزەکردبوو لەوانە بوون بشکێن بارام بیری کردەوە ئەگەر ئەم تۆپانە نەگرێ کارخراپە ئینجا هات دوو دەستە لاوی هەلکەوتوو قارەمانی هەڵبژارد هەر یەکە بۆ لایەکی شاخەکە ، وە لە نیوەی شەودا ئەم قارەمانانە دزەیانکرد وە هێرشیان برد لە یەك کاتدا ، هەر دوو دەستە تۆپەکەیان داگیرکرد • بۆ بەیانی ئەو رۆژە کە لەشکری پاشای بابان نیازی کشانەوەی هەبوو ڕوانیان تۆپ بێ دەنگە وە ئاڵای بابان لەسەر هەردوو لوتکەی شاخی دەربەندی بازیان هەڵکراوە • ئینجا بارام گەڕایەوە بۆ لای پاشا وە ئەم خەبەرە خۆشەی دایە ، پاشا ناوچەوانی ماچ‌کرد ووتی : بە ڕاستی کوڕی میران بەگی • ئینجا کەوتنە سەر لەشکری شکستەی رۆمی • گەلێ چەك و زەخیرەو دیلیان لێ‌گرتن ، کاتێ گەڕانەوە نەخۆشی میرانبەگ گران بوو بوو ، ئەوەندی پێ‌نەچوو کۆچی دوایی کرد • وە بارام بە یەکجاری لە جێگەی باوکی دانرا وە ناو نرا •• « قارەمانی بەردە قارەمان » •• ئەو

باردە قارەمانەی کە لە دەربەندا (شێخ مەحموودی نـــەمری لەژێرا دیل‌کرا) •

ئینجا دوای ئەم کارەساتانە پاشاو بارام ڕۆژێك هـاتن بۆ ڕاو وە پاشا خێوەتەکەی لە گردی سەیوان هەڵداو بڕیاریان دا کە پایتەخت لە قەڵاچوالانەوە بگوێزنەوە بۆ سلەیمانی وە شایی (نازەنین)و (بارام) لە سلیمانی بگێڕرێ •

بەم جۆرە ئەم دوو دڵەپاكو خاوێنە بەیەك گەیشتن •

شەڕی «بابان»و «ڕۆم»

لە ساڵی (١٧٧٧)ی زایینیدا لە دەوری پاشایەتی ئیبراهیم پاشادا ، نازەنین و پاراو هەر یەکە لە تەمەنی ١٣ ساڵەییا بوون وە هەر لە منداڵییەوە بە یەکەوە لە قوتابخانە ئەیانخوێند .

نازەنین کچێکی جوان و شیرین ، بە دەستی گەورەی یەزدان لەو پەڕی جوانییەوە هاتبووە دنیا . قژێکی زەردی ئاڵتـــونی هەر کاتێ شانەی ئەکردو پەخشان ئەبوو کوڵکە زێڕینەیـەك بوو ئەت ووت ئەمە فریشتەیەکە لە بەهەشتی بەرینەوە هاتۆتە سـەر زەمین .

چاوێکی گەش و پرشنگدار بڕوانگێکی پڕو درێژ کـــە ئەیڕژایە سەر ڕوومەتی لاوی ئەیسانە .

« بۆ کات جەرگ و دڵ بە موژگانی ئاڵ

لە برینم ئەتکێ تك تك خوێنی ئاڵ »